

NVE – Konesjonsavdelingen

nve@nve.no

Høringsuttalelse - revisjon av vilkår for reguleringen av Bjerka-Plura m.v. i Rana kommune. 10.1.4 Krav:Tilbakeføring av Sprutfossen (5.2.4)

Sprutfossen øverst i Plurdalen er et naturfenomen av internasjonale dimensjoner, og helt unikt i norsk sammenheng. Med naturlig vannføring er Sprutfossen en av Ranas største naturattraksjoner. Sprutfossen er en stor bekk som kommer ut av en grotteåpning i en vertikal fjellvegg for deretter falle fritt i 20 meter, derav navnet Sprutfossen. Den er den største i sitt slag i Norden.

Sprutfossen ligger like ved Den norske turistforenings merkede løype "Nordlandsruta" som går mellom Umbukta og Kvitsteindalstunet ved Kalvatnet, og er en stor attraksjon for vandrere. Den ligger like ved anleggsvegen til Kalvatnet og er dermed lett tilgjengelig også for bilister.

Et resultat av utbyggingen i 1968 var en sterk reduksjon av vannføringen i Sprutbekken i Plurdalen, sør for Jordbrua. Bekken forsvinner under jorda i en høyde av ca. 620 moh og renner deretter gjennom det mer enn 3 km lange karsthulesystemet Jordrugrotta. 100 m lavere enn der den forsvinner kommer den ut i fjellveggen som den 20 m høye Sprutfossen. Denne konsekvensen for dette unike naturfenomenet var på ingen måte påpekt da utbyggingsplanen ble framlagt og senere godkjent. Sannsynligvis var det en utilsiktet effekt av reguleringen, eventuelt et resultat av at regulerende myndigheter ikke så Sprutfossens unike kvaliteter.

Reguleringen av Sprutbekken skjedde ved at to kildebekker ble oppdemmet, samlet og ledet i tunnel ned til den store overføringstunellen fra Kalvatn til Akersvatn. I følge Statkraft er det oppdemmede nedslagsfeltet 6 kvadratkilometer. Restnedslagsfeltet er ca. 3 kvadratkilometer, det vil si at Sprutfossens vannføring ble redusert til ca. en tredjedel.

Det er tvilsomt om reguleringen av Sprutbekken i det hele tatt omfattes av den gitte konsesjonen. Vi tok opp saken med NVE / Statkraft i år 2000 for å få deregulert bekken, og sendte deretter dokumentasjonen over til Rana kommune. Selv om Statkraft ikke innrømmet at reguleringen var en "utilsiktet virkning i forbindelse med utbyggingen", fikk vi forståelse for våre synspunkter. Statkraft uttalte i brev datert 18.10.2000 (vedlagt):

"Imidlertid vil vi likevel være litt imøtekommende og har kommet fram til noe i samråd med driften lokalt. Når det er vannoverskudd i Kalvatnmagasinet, snøbart ved inntaket, og det passer driften, kan vi stenge inntaket og dermed få tilbake naturlig vannføring i Sprutfossen inntil det igjen blir ledig plass i magasinet. Forbeholdet om snøbart er viktig, for inntaket ligger høyt og i nordvendt skråning".

Etter dette monterte Statkraft en luke i nedløpstunellen fra de to bekkene slik at det var mulig å tilbakeføre vannet til Sprutbekken / Sprutfossen. Denne er senere stengt ved noen anledninger slik at Sprutfossen har fått opprinnelig vannføring.

Uavhengig av NVE og Statkrafts standpunkter i brevvekslingen i 2000 / 2001, så er det helt på det rene at ingen av de som naturlig kunne hatt innvendinger mot planen var klar over at Bjerka-Plura utbyggingen kom til å regulere Sprutfossen. Ikke på noe punkt i dokumentene vedr. konsesjonsbehandlingen er en slik regulering nevnt. Det ble derfor ikke foretatt noen konsekvensutredning, og det ble ingen offentlig debatt om reguleringen av et av Norges mest spesielle fossefall. Sprutfossen var et kjent og spennende fenomen for mange ranværing før reguleringen, og mangelen på protester den gang har åpenbart sammenheng med manglende informasjon til offentligheten. At det eventuelt var utilsiktet bør ikke være en unnskyldning for ikke å rette opp den skade som her er påført.

Vi mener at reguleringen av et stort underjordisk karstsystem av grotter, og av en majestetisk foss som er helt enestående i sitt slag, er svært uheldig, og at Sprutbekken derfor må få tilbake sin naturlige vannføring.

Etter vår mening må Sprutfossen få tilbake normal vannføring på helårsbasis. Det kan enkelt gjøres ved å lede vannet utenom tunnel-inntaket, samtidig som luka montert i 2001 lukkes på permanent basis. Med et slikt tiltak vil igjen Sprutfossen framstå i all sin prakt, spesielt i flomperioder, og komme øverst på listen av Ranas naturlige severdigheter.

Mo i Rana, 10.3.2017

Joar Jordbru

Erik Haugane

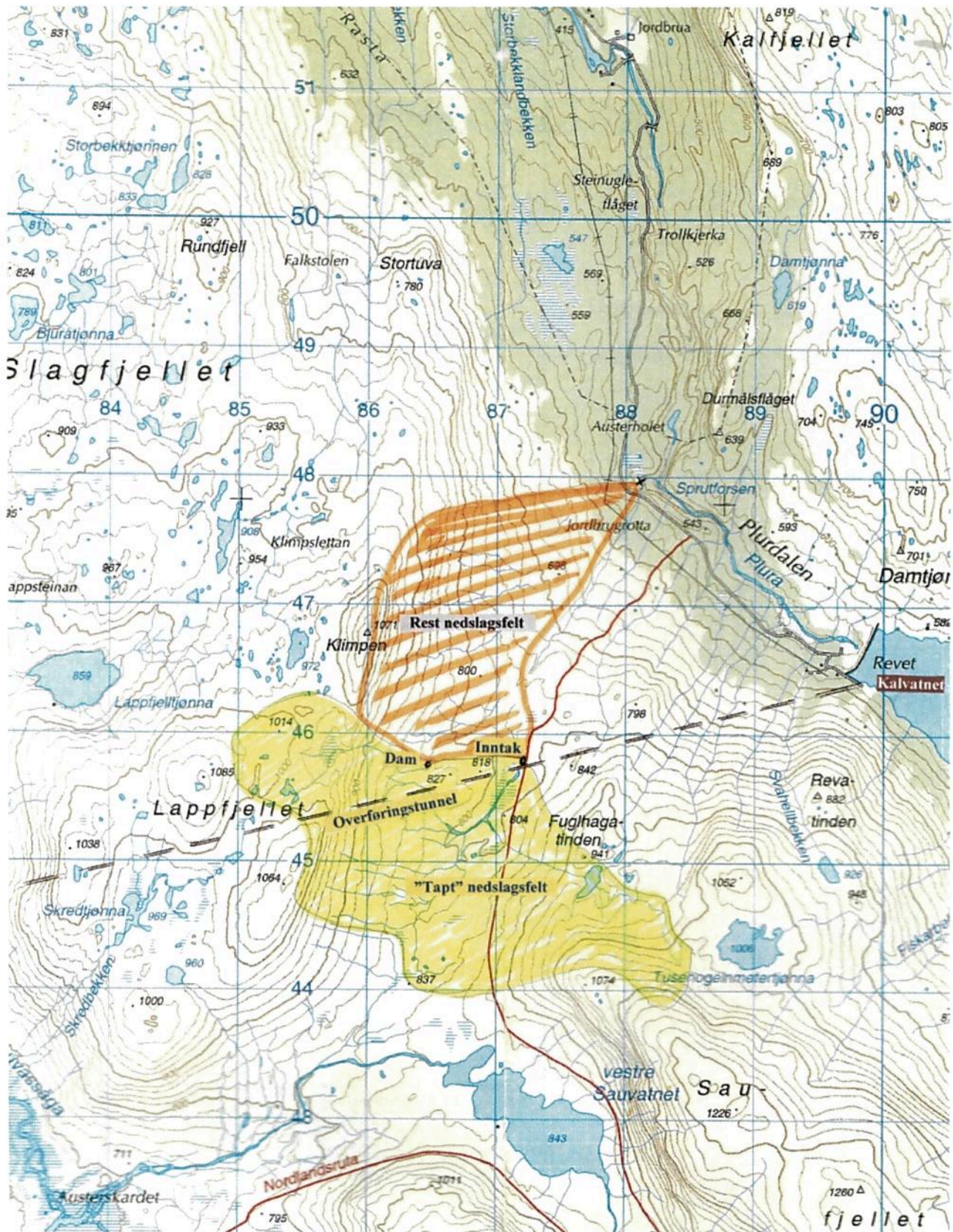

Per Gunnar Hjorthen

Adresse: per.gunnar@hjorthen.no, mobil 95974497

Sprutfossen i Plurdalen før utbyggingen i 1968 (foto: Erik Haugane)

Kart over området rundt Sprutfossen med nedslagsfelt markert (rutenett 1km x 1km)

NVE 20001792 - 6	
S.ans: VK/DEJR	S.beh.: 1
23 .10. 2000	
Arkivkode:	
Sek.kode:	
E dato/sign.:	

Statkraft

Norges vassdrags- og energidirektorat
postboks 5091, Majorstua
0301 OSLO

Høvik, 18102000

Statkraft SF

Postadresse:
Postboks 494
1323 HØVIK

Besøksadresse:
Veritasveien 26
Høvik

Tlf.: 67 57 70 00
Fax: 67 57 70 01

Org.nr.: NO-962 986 277 MVA

RANA KRAFTVERK (BJERKA-PLURA), SPRUTFOSSEN

Vi viser til Deres brev 23/5-2000 med vedlagt kopi av brev 8/5-2000 fra Per Gunnar Hjorthen, Joar Jordbru og Erik Haugane. Vårt svar har tatt noe tid, bl.a. fordi vi ønsket å befare på snøbart terreng.

Vedlagt følger:

- 70% nedfotografert A3-utsnitt av vårt 1/10000-kart
- A4-utsnitt av vår tegning 8873
- Fire skrå luftfotografier (digitaliserte) nr. 12, 14, 17 og 19

Etter vår oppfatning er det ikke grunnlag for brevskrivernes påstand om at Statkraft har "tatt vann fra Sprutfossens kildebekker - i strid med tillatelsen som var gitt". Tvert imot er forholdet at utbyggingen selvsagt har skjedd innenfor de rammer som lå til grunn for vedtaket om statsregulering med senere endringer.

Forholdet er at den egentlige Sprutfossen ligger i en navnløs bekk med utløp fra venstre til Plura på ca. kote 490 i Plura. Vi har kalt bekken for Sprutfossbekken. Under vår planlegging i begynnelsen av 60-årene smittet navnet Sprutfossen over på hele området. I 62-tillatelsen var det inntak i Plura ved dam Sprutfossen, og vårt 1/10000-kart har et trigonometrisk punkt på østsiden av Plura med navnet Sprutfossen. Når man leser dokumenter fra dengang, må man derfor være klar over at det ofte ikke er selve fossen som er ment. Dammen var tenkt plassert omtrent ved elvesvingen (251530x, 68890y).

I 1964 søkte vi om betydelige planendringer av 62-tillatelsen, deriblant å sløyfe dam Sprutfossen og flytte inntaket i Plura oppstrøms til Kalvatnet. Dermed mistet vi det mellomliggende nedbørfeltet på ca. 6 km². Men samtidig søkte vi om å ta inn to bekker på Pluras venstre bredd, og dette nedbørfeltet var også ca. 6 km². Reguleringstillatelse ble gitt i 1965, se St. prp.nr.88(1964-65) og kgl.res. 6/8-65. I propen viser vedlegg 2 »underjordisk bekk i kalkfjell». Tillatelsens to bekker er to grener av Sprutfossbekken. Under detaljprosjekteringen valgte vi å nøye oss med sjakt fra tunnelen bare opp til den ene grenen, og den andre grenen ble tilført med en grøft. Bekkeinntaket er i svingen (249700x, 67460y).

Vårt inntak av Sprutfossbekken er således hjemlet i 65-tillatelsen. Det framkom ingen innvendinger i høringsrunden og heller ikke i Pluraskjønnnet. Statkraft var klar over at bekkeinntaket ville påvirke fossen, og det er all grunn til å tro at også lokalkjente folk var klar over det samme.

Vi kan derfor ikke se noen grunn til at konsesjonsmyndighetene skulle pålegge tilbakeføring av Sprutfossbekken. Slik saken ligger an, ser vi heller ikke noen grunn til å gå inn på spørsmålet om Vassdragsreguleringslovens §19 overhode kan tenkes å gi hjemmel for et slikt pålegg.

Imidlertid vil vi likevel være litt imøtekommende og har kommet fram til noe i samråd med driften lokalt. Når det er vannoverskudd i Kalvatnmagasinet, snøbart ved inntaket, og det passer for driften, kan vi stenge inntaket og dermed få tilbake naturlig vannføring i Sprutfossen inntil det igjen blir ledig plass i magasinet. Forbeholdet om snøbart er viktig, for inntaket ligger høyt og i en nordvendt skråning.

Med vennlig hilsen
for Statkraft SF

Tron Ergebrethsen

Lars Holten